

CAP. XI.

De Quantitate, ac Proportionem Miscendorum.

Cum omne agens naturale determinatam postulet magnitudinem, ut operari possit, necesse est duos dari terminos, intra quos operatio commodè fiat, & prò natura, efficaciaq; cuiusvis agentis: **V**num, minimæ quantitatis, infra quam, agens prò efficacia suæ virtutis non ampliùs operatur, Alterum, maximæ quantitatis, cum qua agens perfectè potest agere, quantum ipsi per virium fortitudinem à natura concessum est: & suprà quam, ob actionis diuturnitatem, maioremq;

Medicament. 169

remq; resistantiam, transcendere suas vires videtur. Ideo singulorum medicamentorum triplex est dosis, seu quantitas, quæ tam in compositione, quam in administratione medicamenti spectanda est, Dosís, inquam, Minima, Maxima, & quæ inter extremas est, Mediocris, totam latitudinem inter extrema complectens.

Hæc autem determinata quantitas, tametsi, nec dici, nec scribi, nec mente concipi potest, atq; a exactam cuiusq; simplicis miscendi mensuram ante experientiam inuenire nō possumus, conijcere tamē, iudicare, & componere pharmacū prima experientia possumus nullū insigniter improspērū successum habiturū.

H

Pri-

a 2. *Comp. per gen. I.*

Primum igitur artificiali coniectura exploranda est cuiusque simplicis mensura, deinde magis particulariter determinanda est ex ijs, quæ experientia nobis innotuerunt.

Si igitur sermo sit de quantitate simplicium, vt constituit certam proportionem miscendorum, aduertendum est imprimis, simplicium, quæ componuntur alia habere rationem basis, nimirum, quæ facultatem constituunt requisitam, & rei præter naturam auferendæ contrariam, seù vnum sit tātum simplex ista facultate præditum, seù ex pluribus simul mixtis conflectur: alia habere rationem corrigentis, quæ scilicet superfluas facultates, nostroq; proposito nullo pacto accomodatas castigant;
alia

alia esse adiuuantia, quæ, vel
medicamentum ad laborantem
partem deducunt, vel ibidem
firmant, ac sistunt.

Basis, quia præcipuum iuua-
mentum præstat, vt plurimum
maior debet esse quãtitas, quam
corrigentis, & adiuuantis, cum
per accidens tantum operentur,
quatenus impedimenta remo-
uent. Proportio autem basis, ad
quantitatem aliorum, ea ferè à
scriptoribus obseruatur, vt supe-
ret quantitatem adiuuantis, &
corrigentis ad minimum pro-
portione dupla, nè basis facultas
labefactetur, ad sũmum duode-
cupla proportione, vt basi iuua-
mentum præstari possit, adeò vt
adiuuantia, & corrigentia, nec
infra subduodecuplam propor-
tionem misceantur basi, nec su-

H 2 pra

pra subduplam. Non rarò tamen accidit, vt vel propter robustissimã actionem basis, adiuuantia, & corrigentia longè superent basim dupla proportionē, vel contra, propter imbecillitatem basis, & robur adiuuantium, & corrigentium; adiuuantia, & corrigentia misceantur basi infrà subduodecuplam portionem.

Prioris exemplo fit Bezoar, quod habet rationem basis, quādo consilium est humorum malignitatem retundere, & ad cutem protrudere, vt tamen eius siccitas in curanda febre maligna corrigatur, & commodè per venas deferatur, gr. iij, aut iiij. Bezoar miscentur, vel conferuæ Acetof. Citri drac. j, ita vt basis superetur vicecupla proportionē.

Medicament. 173

ne, vel ex aliquot vncijs aquæ Acetos. , aut similis ebibuntur, ita vt basis superetur plusquam centupla proportione.

Exemplum posterioris , sint Cantharides , quæ in pertinaci vrinæ suppressione miscētur alijs diureticis, tanquam adiuuantia, longè infra subduodecuplam proportionem, quandoquidem media pars vnus Cantharidis; quæ vix pendet Grana ij. miscetur v.g. vni drachmę conseruæ Maluarum, quæ habet gr. 60. secundo autem superantur à 60^{ma}. trigecupla proportione. Præcepta obseruanda.

Vt igitur hanc miscendorum proportionem quātum fieri potest, proximè assequamur, accuratè sunt estimandę omnium miscendorum vires, & vsus, quo-

H 3 rum

rum gratia commiscantur. Quæ sunt facultatis intensione debilia, maiori quantitate sunt commiscenda: fortia, minori. Quorum substantia facile resolvitur, ac dissipatur, maiorem quantitatem postulât: quæ lentius agunt, tardiusq; exoluuntur, vt crassa, densa, viscida, minorem. Quæ plures habent vtilis facultates visceraq; roborant, largius admiscenda, quam, quæ pauciores habent facultates, vsui nostro necessarias. Omnium parcissima esse potest illa, quæ præter vtilis qualitates aliquas habent valde nocentes, vel affectui ipsi, vel naturæ, vti sunt, quæ qualitatem veneficam alicui alteri coniunctam habent.

Illud præterea simplex parce est commiscendum, quod in tota
com-

Medicament. 175

compositione non habet aliud
suis qualitatibus contrarium, à
quo debilitari possit. quanto au-
tem plura alia simplicia sibi con-
traria habuerit, tanto maiori
pondere assumi debet. Pariter
si basis in vno tantum simplici
consistat, erit copiosius: si plura
similia prò constituenda basi su-
mantur, minor erit singulorum
mensura. Deniquè si medica-
mentum agere debeat in partes
longinquas, & profundas: plus
eius accipiendum, quam si age-
re debeat in partes proximas, &
superficie tenus: Ommino quem-
admodum in Methodo medendi
quantitas remedij administran-
di indicatur ab indicato, seù af-
fectu parum, aut fortiter agente
in remedium, ita in compositio-
ne medicamenti, quantitas sim-

H 4 pli-

plicis commiscendi denotatur
 à debili, vel forti actione alterius,
 cum quo permiscetur in ipsum.
 Verum enimvero, quia æqualis mensura simplicium componendorum, vel inæqualis ratione ponderis, comparari quod debet ad vim agendi cuiusque naturalem, cum G. E. non sit eadem mensura ponderis, qua agēs in 4, & agens in 1. corpus immutat, vel in 4, vel in 1. magis particulariter determinanda est quantitas pro cuiusque gradu facultatis, ut cum sumendum est æqua quantitas calidi v. g. in 1, & calidi in 3, nō sumamus idem pondus Arithmetice, sed proportionaliter, nempe mensuram, qua vnumquodque calidum potest secundum suę virtutis efficaciam corpus immutare.

Cum

Medicament. 177

Cum itaq; singuli gradus triplici mansione definiantur, rationabile est triplicem quantitatem, seu dosim esse, Infimam, Mediocre[m], & Summam.

Infima dosis, v. g. calidi in 1. est illa, quam requirit, vt corpus calefacit in 1. mansione primi gradus. Mediocris est, quam requirit, vt calefaciat in 2. mansione primi gradus.

Summa est, cum qua calefacit in 1. gradu cōpleto; vltra quam dosim si exhibeatur, propter actionis diuturnitatem, & agentis resistētiam, eodem ferè modo corpus nostrum immutabit, ac calidum in 2. gradu.

Et quia actiuior forma minus requirit materiæ, fit, vt quemadmodū hæc dosium latitudo, quæ vni agenti conuenire potest,

H s quan-

178 *De Composit.*

quādo ipsius vires nobis exploratissimæ nō sunt, quo ad gradus mansionem, ita aptetur singulorum graduum mansionibus quādo sunt notæ; adeo vt quo agens est efficacius, eo minorem quantitatem requirat. Ideò summa dosis conuenit illi, quod est tale in 1^a. mansione gradus, media illi, quod est tale in 2^a. mansione; infima illi, quod est tale in 3^a. mansione, seù gradu completo. Itaque gradui proximè succedenti tanto minor conueniet ad agendum quantitas, quāto efficacior est inferiori, vt agenti validissimo minima debeatur, agenti debillimo maxima, ea nimirum proportionē super minimam aucta, qua virtus debillimi agentis à virtute fortissimi superatur. Atque, vt hæ

doles

Medicament. 179

doses constituentur, sumendum est principium à sensu, & experientia; sine qua ratio in perfectam huius rei notitiam venire non potest. Est autem experientia confirmatum, ea, quæ summam habent facultatem, & in 4. requirere ad summum g. x. ad minimum g. 3. ita ut, nec infra grana 3. suâ operationem edant, nec supra grana x. perferri possint à natura, propterea hæc agentia, (& hoc de omnibus alijs intelligendum) infra minimam dosim accepta, nunquam possunt habere rationem basis, licent possint adiuuantis, aut corrigentis naturam induere. V. G. Scammonium, nec infra gr. 3. trahit à longinquis bilem, nec supra gr. x. facile tolerari potest à natura, quia facit super purgationem:

H 6 nem:

nem : si tamen infra minimam dosim , vt ad gr. 2. misceatur Rhabarbaro , potest habere rationem stimuli, & adiuuantis.

Quod si minima dosis est gr. iij. summa gr. x. exactè media erit gr. v. $\frac{1}{2}$, quæ habet æqualem distantiam ad iij, & ad x, & quia magnam habet latitudinem media non exactè, prout egebimus operatione media magis versus primam, aut tertiam mensionem, sumemus, vel supra, vel infra, vj. grana scilicet, aut viij.

Quia verò forma imbecillior requirit plus materiæ, vt agat, tanto maior erit dosis agentis in 3. gr. , quanto est efficacior 4^s. gr. 3. Suppositum est autem quemlibet gradum superari à subsequente proportionem Arithmetica, & vno gradu. Quare

mi-

Medicament. 181

minima dosis agentis in 3. constabit ex duabus extremis dosibus agentis in 4, eritque gr. xiii; & quia eadem est proportio facultatis in 3. gr. ad suam materiam, quæ est facultatis in 4. ad suam: si summa dosis facultatis in 4. superat minimam triplo, & $\frac{1}{3}$, necessarium est id quoque euenire in 3^a facultate, & alijs proportionaliter. Vnde gr. 43. seu scrup. ij. gr. iij. erunt summa dosis agentis in 3, Mediocris exactè erit granorum xxviij $\frac{1}{2}$, idest scrup. j. gr. viij. $\frac{1}{2}$.

Rursus, quia eadem est proportio 2ⁱ. gr. ad 3^m; quæ est tertij ad 4^m, minima dosis agentis in 2. erit gr. 56. seu scrup. ij. & gr. xvj. Summa dosis erunt gr. 187 seu vnc. ij. gr. vij. Media exactè erit gr. 124. $\frac{1}{2}$, seu dr. ij. & gr. xij.

De-

Deniquè eadem proportionè,
 infima dosis agentis in 1. erunt
 gr. 243, seù drac. iij. & gr. iij.
 Summa dosis, erunt gr. 810,
 seù drac. xij. semis. Media au-
 tem exactè, erit gr. 516, seù vnc. j.
 drac. sem. & gr. vj. Temperati
 autè dosis minima erunt gr. 943,
 seù vnc. ij. drac. j. semis gr. iij.
 Summa erit vnc. viij. semis. Me-
 dia exactè erit vnc. v. drac. iij.

Licet enim temperati propor-
 tio ratione virtutis nullā habeat
 latitudinem, ratione tamen quā-
 titatis, quam requirit ad agen-
 dum, habet latitudinem non
 exiguam, sicuti reliquæ facul-
 tates.

Hæc mihi videtur rationabi-
 lior, & vsui magis consona gra-
 duum, dosiumq; supputatio, ex
 qua facilè apparet, quænam su-
 men-

Medicament. 183

menda sit æqualis quãtitaſ duo-
rum ſimplicium, vt ex vtroquẽ
compoſitum mediæ facultatis
proueniat. Nam ſi E.G. ex cali-
do in 1, & calido in 3. velimus
componere calidum in 2, ſumen-
dum eſt calidum in 1. ea quanti-
tate, quæ requiritur ab agente
in 1. & rurſum, ſumendum eſt
calidum in 3. ea quantitate, quæ
requiritur ab agente tali in 3.
propterea ſi lubeat accipere mi-
nimam vtriuſquẽ doſim, ad hoc,
vt fiat compoſitum calidum in 2.
incipiente, ſumes calidi in 1.
V. G. Maſtiches drac.iiij, calidi
verò in 3. vt Cinamomi ſcrup. j.
Non eſt autem neccſſe, vt præ-
ciſè compoſitum efficias ex tan-
ta quantitate, ſed ſufficit obſer-
uare proportionem, quam vnius
doſis habet ad doſim alterius, vt

in

184 De Composit.

in hoc casu , quia proportio
drac. iiij. nimirum scrup. xij. est
duodecupla ad scrup. j. fumes
Mastiches duodecuplo plus ,
quam Cinnamomi.

Hinc pater, quam longè aber-
rent à vera dosium supputatio-
ne, qui medicamentorum equa-
litate, vel inæqualitate solo
pondere æstimant , quasi eam-
dem requirant agentia imbe-
cillima, & fortissima magnitudi-
nem suę virtuti proportionatam,
vt inepte supponit Simon è To-
uar, asserens cuiusquè simplicis
simplicem dosim esse vnc. j. Nec
potest recipi dosium supputatio
à Capiuaceo facta, quæ prò fun-
damēto supponit minimam do-
sim agentis in 4. esse gr. v, maxi-
mam verò gr. xx. Hoc enim ad-
uersatur experientiæ, qua con-
stat,

Medicament. 185

stat, Elaterium ad gr. iij. purgare aquam, quemadmodum, & Antimonium, quibus vltra gr. x. nemo vtitur in ordinarijs purgationibus. Idem patet in medicamentis alterantibus; Nam Opium agens in 4. ad gr. iij. somnium conciliat, vltra x. à paucis perfertur finè noxa, & medicamentum definit esse, cum venenationem induat.

Non est tamen ea iam definita dosium latitudo ità religiosè intelligenda, vt quis existimet, eiusdem medicamenti vnicam tantum esse dosim. Nam pro varia corporum, in quæ aguat medicamenta, dispositione, necessariò variat eorum dosis, cum acquirant diuersam agendi rationem. Retinebunt tamen dosim illi gradui conuenientem,

in

186 *De Composit.*

in quo agere dicentur respectu
 indiuidui determinati. Vt si re-
 spectu corporis robustissimi,
 Scammonium habeat rationem
 agentis in 3. completo, dari de-
 bebant ad gr. xiiij. circiter, quæ est
 dos agentis in 3. completo, re-
 spectu autem debilioris, cum ha-
 beat rationem agentis in 4. de-
 bebant dari in dosi proportiona-
 ta 4. gradui, scilicet à gr. iij, ad
 scrup. sem. Quare, vt vacuanti-
 bus medicamentis idoneæ doses
 facile aptari possint, debent, alte-
 rantium more, in 4. gr. diuidi;
 nimirum in debilia, quorum vis ul-
 tra mesenterium non pertingit,
 quibus conuenit dos agentium
 in 1. ab vnc. sem. ad vnc. j. sem.
 in mediocria, quæ purgant è ve-
 nis placidè; quibus conuenit do-
 sis agentium in 2. à scrup. ij. cir-
 citer

Medicament. 187

citer ad drac. iij. in valentia, quæ trahunt è longinquis partibus cum notabili iactatione corporis; quibus conuenit dosis agentium in 3°. filicet à gr. xij. ad gr. xliij. Et in furentia, quæ trahunt à remotissimis, cum insigni conatu corporis, & spirituum dispendio; quibus conuenit dosis agentium in 4°. à gr. iij. ad gr. x. Sed obijciat quispiam contra dicta; dari medicamenta, & infra gr. iij, quæ constitua est minima dosis conueniens agentibus validissimis, & rursus dari ultra vnc. viij, vt cum dantur aliquot libræ aquæ ad refrigerandum, ergò doses medicamentorum illis duabus, tamquam extremis terminis nō rectè comprehendì.

Respondetur, Doses indicatas, & earum proportionem conueni-

188 *De Composit.*

uenire compositioni medicamē-
ti, quando simplex, quod misce-
tur, requiritur ad compositum
secundum efficaciam suæ virtu-
tis: at quādo requiritur tantum,
vt adiuuans, corrigens, vel ve-
hiculum; misceri infrā minimam
dosim: sic gr. j. Scammonij mi-
scetur purgantibus bilem loco
stimuli, & gr. j. Cantaridum mi-
scetur diureticis, *urgente neces-*
sitate, loco vehiculi.

In administratione verò com-
positi, vel simplicis medicamen-
ti, iam dictę doses, varias ab cau-
sas, vel minui, vel augeri debent.
Datur vnumquodquē in minori
dosi, quam ipsi conueniat, quan-
do, vel patiens respuit molem
medicamento cōuenientem, vel
eam non tolerat virium imbecil-
litas, vel medicamentum ob cer-
tam

Medicament. 189

tam præparandi rationem, se ipso
quodammodo fit actiuius: qua-
ratione extracti Opij sufficiunt
gr. ij, extracti Scammonij gr. iij,
& Cinnamomū, cuius substantia
innoxie dari posset ad scrup. ij.
oleo Chymice elicito præpara-
tum datur ad paucas guttulas: vt
propterea omniū medicamento-
rum chymicè præparatorum suf-
ficiat media dosis, quam ipsi cō-
ueniat vulgari modo vsurpatis.

Similiter augetur cuiusq; do-
sis in administratione; uel quia
ob affectus magnitudinem nimis
citò dissipatur materia reme-
dij, ut ideo necessaria sit multi-
plicatio materię ad roborandam
actionem medicamenti: uel quia
pauca materia ob affectæ partis
amplitudinem, distantiam, uarie-
tatem, non potest agere in af-
fe-

fectum, cum actio fiat per contactum, quamobrem in febre ardenti largam concedimus frigidae potionem: vel, quia medicamenti virtus, ob admixtae inter compositionem, materiae multitudinem distrahitur, vt ea propter tantum exhibeatur medicamenti, quantum facile assumi possit sine nausea, & labore, *veluti accidit, cum exhibetur syrupus Ros. sol. ad vnc. v. ob Sacchari admixtionem cum succo Rosarum, cuius per se sufficeret ad purgationem, dosis conueniens agentibus in r. gr, vel quia substantia medicamento non exhibetur, sed eius decoctum, & infusum, pro quo duplum sumi potest, ac substantiae conueniat, Vel deniq; augetur materia medicamenti, quia non sit dumtaxat*
medi-

Medicament. 191

medicamentum , sed etiam
alimentum, qua ratione Lactu-
cam in 3. refrigerantem etiam
concedimus in dosi longè maio-
ri, quam proposita pro agenti-
bus in 3, & Mannam damus in
dosi temperatorum quia vim ali-
mentalem quoquè obtinet: quas
omnes ob causas, apparet, non
esse variandam, ac reiciendam
propositam dosium latitudinem,
si à prudenti Medico, & simpli-
cium omnium naturæ perito in-
vsum reuocetur.

Hæc de ratione componen-
di medicamenta pro
ptēsenti institu-
to sint fa-
tis.

CAP.